

Obor:
Typ:
Autor:
Foto:
Kontakt:

Tit.: Reflexní ochrana tepelné izolace ve střeších a fasádách

Rel.: Stavební tepelné izolace jsou až z 98 procent vyplněny vzduchem a při pokojové teplotě se v nich šíří teplo cca z jedné třetiny sáláním. Intenzita sálání ale roste se čtvrtou mocninou teploty. V rozsahu praktických teplot od -30°C do 60°C se proto mění účinnost tepelné izolace až o 30 procent. Podstatně omezit vliv sálání v izolaci a tím zlepšit její tepelněizolační vlastnosti lze pomocí reflexních fólií.

Výrobci minerálních i pěnových tepelných izolací někdy v žertu, ale s oblibou říkají, že jejich cílem je prodávat vzduch, protože ten je prý nejlepší tepelný izolant. Není to šťastná argumentace. I kdyby vláknitá nebo pěnová struktura izolace dokázala úplně znehybnět vzduch, ale neclonila sálání, měla by taková izolace o tloušťce 100 mm tyto součinitele tepelné vodivosti:

$\lambda = 0,391 \text{ W}/(\text{mK})$ při teplotě -20°C ,
 $\lambda = 0,593 \text{ W}/(\text{mK})$ při teplotě $+20^{\circ}\text{C}$,
 $\lambda = 0,860 \text{ W}/(\text{mK})$ při teplotě $+60^{\circ}\text{C}$.

S rostoucí tloušťkou se tyto výsledky ještě zhoršují, např. při tloušťce 200 mm a teplotě $+20^{\circ}\text{C}$ je $\lambda = 1,162 \text{ W}/(\text{mK})$. Klasická tepelná vodivost vzduchu s $\lambda_{\text{vzduch}} = 0,025 \text{ W}/(\text{mK})$ se na celkovém prostupu tepla podílí několika procenty. Suverénně dominantní je zde transport tepla sáláním.

Výše uvedené hodnoty byly spočteny na základě Planckova zákona upraveného pro sdílení tepla mezi rovnoběžnými rovinami o termodynamických teplotách T_1 , resp. T_2 v kelvinech (K). Ty se počítají tak, že k teplotě ve $^{\circ}\text{C}$ připočteme 273,15. Abychom počítali *lambda* při dané teplotě, volíme velmi malé rozestupy teplot T_1 a T_2 , např. $(20 + 273,15) \text{ K}$ a $(20,1 + 273,15) \text{ K}$, a pak dosazujeme do vztahu:

$$\lambda = \frac{L}{T_1 - T_2} \cdot \left[\left(\sigma \frac{(T_1^4 - T_2^4)}{1/\varepsilon_1 + 1/\varepsilon_2 - 1} + \lambda_{\text{vzduch}} \right) \right], \quad (1)$$

kde $\sigma = 5,67 \times 10^{-8} \text{ W}/(\text{m}^2\text{K}^4)$ je Stefanova - Boltzmannova konstanta, $\varepsilon_1 = \varepsilon_2 = 1$ je bezrozměrná emisivita rovin a L je tloušťka vzduchové vrstvy, neboli vzdálenost desek. Je vidět, že vzduch v tepelné izolaci sám o sobě nic neznamena. Nutnou podmínkou pro fungování izolace je, aby její vláknitá nebo pěnová struktura omezovala průchod tepelného záření.

Přibližme si to. Má-li skutečná tepelná izolace součinitel $\lambda = 0,035 \text{ W}/(\text{mK})$, na níž se podílí vzduch příspěvkem $0,025 \text{ W}/(\text{mK})$, potom téměř 30 % tepla, přesně $(0,035 - 0,025)/0,035$ v procentech, se přenáší zářením. To, že je to jen 30 %, plyne z toho, že vlákna či pěna izolace částečně pohlcují tepelné záření. Když se podaří oněch 30 % záření v izolaci odclonit, dostaneme se k vodivosti na úrovni nehybného vzduchu.

Ideálním prostředkem k tomu jsou reflexní fólie.

Z fyzikálního hlediska je pro reflexní fólie charakteristická velmi nízká emisivita od $\varepsilon = 0,02$ do $\varepsilon = 0,2$.

Připomeňme, že je vždy $\varepsilon \leq 1$, u běžných povrchů je ca $\varepsilon = 0,9$. Ideální reflexní fólie nepropouští dopadající záření, nýbrž $100 \times \varepsilon$ procent z něj pohlcuje a zbytek, $100 \times (1 - \varepsilon)$ procent, odráží. Dosadíme-li např. $\varepsilon = 0,1$ do vztahu (1), dostaneme pro tloušťku $d = 100 \text{ mm}$ vzduchové mezery s nehybným vzduchem:

$\lambda = 0,0442 \text{ W}/(\text{mK})$ při teplotě -20°C ,
 $\lambda = 0,0549 \text{ W}/(\text{mK})$ při teplotě $+20^{\circ}\text{C}$,
 $\lambda = 0,0689 \text{ W}/(\text{mK})$ při teplotě $+60^{\circ}\text{C}$.

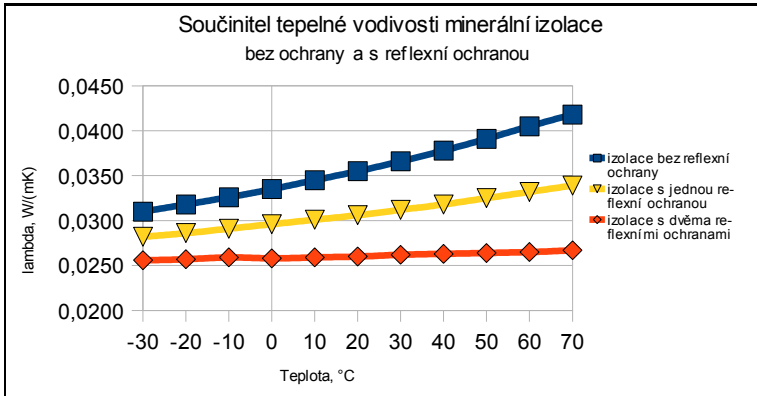
Výsledek oproti řešení bez fólie nebo s nereflexní fólií ($\varepsilon = 1$) jsme zlepšili zhruba o 90 procent. Výsledné hodnoty přesto nejsou nejlepší a navíc jde o dost neohrabané řešení. Prostou vzduchovou mezeru ohraničenou z obou stran reflexní fólií bychom bez pomocných konstrukcí těžko realizovali, natožpak nehybnost vzduchu, jehož proudění by výsledky úplně znehodnotilo.

Vlastnosti tepelné izolace chráněné reflexními fóliemi

Pohodlnější je aplikovat reflexní fólii na jeden či oba povrchy izolačních desek nebo rohoží se stabilními

rozměry a tím spojit několik výhod, které u vzduchové mezery chybějí:

- vláknitá nebo pěnová struktura izolace sloní sálání,
- vlákna či pěna zajistí nehybnost vzduchu,
- izolační desky jsou dostatečně tuhé, což zajišťuje geometrickou stabilitu celé sestavy.

Obr. 1: Teplotní závislost součinitele tepelné vodivosti λ nechráněné, chráněné z jedné strany a oboustranně chráněné izolace podle modelu popsaného v článku.

Výpočtový model a předpoklady

To, že vláknitá nebo pěnová složka izolace brzdí sálavý tok energie, znamená, že pohlcuje tepelné záření ve smyslu Beerova - Lambertova zákona:

$$dI = -I \cdot k \cdot dx \quad (2)$$

Rovnice (2) říká, že sálavý tok o intenzitě I se po průchodu (nekonečně tenkou) vrstvou izolace dx zmenší o hodnotu dI . Součin $k \cdot dx$ lze nazvat *pohltivostí* vrstvy, klíčová materiálová konstanta úměrnosti k se nazývá součinitel absorpce. Čím je k větší, tím izolace víc pohlcuje tepelné záření a víc brzdí sálavý tok. Jestliže podle Planckova zákona sálá okrajová fólie o termodynamické teplotě T_1 s intenzitou $I = \sigma \varepsilon_1 T_1^4$, potom vrstva izolace dx ve vzdálenosti x pohlcuje z tohoto záření část $\sigma \varepsilon_1 T_1^4 e^{-kx} \cdot k \cdot dx$. Exponenciální člen e^{-kx} vyjadřuje pokles intenzity záření po projití od okraje k vrstvě dx ve vzdálenosti x , jak plyne z integrace (2).

Z 2. zákona termodynamiky plyne, že vrstva dx musí zároveň teplo sálát (emitovat), a to se stejnou účinností, jako jej pohlcuje. Její pohltivost $k \cdot dx$ se tedy musí rovnat i emisivitě. Vrstva dx o teplotě $T(x)$ tedy sálá s intenzitou $dI = \sigma \cdot T^4(x) \cdot k \cdot dx$ a okrajová fólie z něho pohltí část $\sigma \cdot T^4(x) \cdot k \cdot \varepsilon_1 \cdot e^{-kx} dx$ (také fólie pohlcuje i emituje se stejnou účinností danou číslem ε). Výsledná bilance výměny sálavého tepla mezi fólií a vrstvou dx je:

$$dI = \sigma k \varepsilon_1 (T_1^4 - T^4(x)) \cdot e^{-kx} dx \quad (3)$$

Integrací přes tloušťku izolace, tedy od $x = 0$ do $x = L$, spočítáme intenzitu výměny sálavého tepla mezi okrajovou fólií a zbytkem izolace, označme ji jako I . K ní připočítáme ještě výměnu sálavého tepla, které si okrajová fólie předává s fólií na opačné straně izolace s emisivitou ε_2 a teplotou T_2 :

$$I_{1,2} = \frac{\sigma \varepsilon_1 \varepsilon_2 e^{-kL}}{1 - (1 - \varepsilon_1)(1 - \varepsilon_2) e^{-2kL}} \cdot (T_1^4 - T_2^4) \quad (4)$$

a konečně i tok tepla klasickým vedením vzduchem, do něhož započítáme i dva odpory r_k při přestupu tepla vedením. Pro celkový součinitel vedení tepla, který zahrnuje i sálání tepla izolací je:

$$\lambda = \frac{L}{T_1 - T_2} \cdot (I + I_{1,2}) + L \frac{\lambda_{\text{vzduch}}}{L + 2r_k \lambda_{\text{vzduch}}} \quad (5)$$

Výsledky

Pro jednodušší integraci rovnice (3) jsme uvažovali lineární průběh teploty v izolaci, což je pro velké

hodnoty k a malé teplotní spády v izolaci dobře splněno. Celkový součinitel vodivosti λ v (5) výrazně závisí na součiniteli absorpce k . **Ten jsme nastavili na hodnotu $k = 543 \text{ m}^{-1}$** tak, aby při vodivosti vzduchu $\lambda_{\text{vzduch}} = 0,025 \text{ W/(mK)}$, teplotě $15 \text{ }^\circ\text{C}$ (přesněji $15 \text{ }^\circ\text{C}$ na teplém a $14 \text{ }^\circ\text{C}$ na chladném okraji) a tloušťce izolace 100 mm bylo $\lambda = 0,035 \text{ W/(mK)}$, jak je tomu u skutečných izolací. Při této hodnotě k zaujímá sálavá složka 28% z celkové vodivosti. **Teplotný paprsek se po $1,3 \text{ mm}$ oslabí v izolaci na polovinu.**

teplota	-20	-10	0	10	20	30	40	50	60
izolace bez reflexní ochrany	0,0318	0,0326	0,0335	0,0345	0,0355	0,0366	0,0378	0,0391	0,0405
odchylka od vztažné hodnoty	-9,1%	-6,9%	-4,3%	-1,4%	1,4%	4,6%	8,0%	11,7%	15,7%
izolace s jednou reflexní ochranou	0,0286	0,0291	0,0296	0,0301	0,0306	0,0312	0,0318	0,0325	0,0332
odchylka od vztažné hodnoty	-18,3%	-16,9%	-15,4%	-14,0%	-12,6%	-10,9%	-9,1%	-7,1%	-5,1%
izolace s dvěma reflexními ochranami	0,0257	0,0259	0,0258	0,0259	0,0260	0,0262	0,0263	0,0264	0,0265
odchylka od vztažné hodnoty	-26,6%	-26,0%	-26,3%	-26,0%	-25,7%	-25,1%	-24,9%	-24,6%	-24,3%

Tab. 1: **Teplotní závislost součinitele tepelné vodivosti λ nechráněné izolace, chráněné z jedné strany a oboustranně chráněné.** Údaje v procentech znamenají odchylku hodnoty λ pro danou teplotu od vztažné hodnoty $\lambda = 0,035 \text{ W/(mK)}$ u nechráněné izolace při $15 \text{ }^\circ\text{C}$.

V tab. 1 a na grafu v obr. 1 jsou výsledky výpočtů teplotní závislosti součinitele celkové tepelné vodivosti izolace, která je a) bez reflexní ochrany, b) s jednou ochrannou reflexní fólií o emisivitě $\varepsilon = 0,1$ a c) se dvěma reflexními fóliemi o emisivitě $\varepsilon = 0,1$.

Na první pohled je vidět, že u izolace bez reflexní ochrany roste součinitel tepelné vodivosti rychle s teplotou. Naopak, pokud izolaci z obou stran chráníme reflexní fólií orientovanou *do izolace*, je teplotní růst "lambdy" velmi malý, prakticky je "lambda" konstantní.

Zcela zásadní ale je, že už aplikací jedné reflexní fólie na jednom z okrajů izolace podstatně snížíme celkový součinitel tepelné vodivosti pod úroveň $0,035 \text{ W/(mK)}$ a při oboustranné aplikaci dokonce pod $0,0275 \text{ W/(mK)}$, a to i při extrémně vysokých teplotách.

Reflexní fólie - nejlepší ochrana střešních izolací

Vysoké venkovní teploty až k $70 \text{ }^\circ\text{C}$ v tab. 1 a obr. 1 jsou uvedeny proto, že se často objevují pod střešní krytinou při celodenním letním slunečním svitu. Ochranou tepelné izolace reflexní fólií docílíme při těchto podmínkách až 30 procentního snížení prostupu tepla do podkroví a podstatně zlepšíme pobytové podmínky.

Odrazivé povrchy orientovány do izolace

Výpočet předpokládá, že jsou reflexní fólie orientovány odrazivou vrstvou do izolace. **Tím, že odrazivá vrstva míří do izolace, nemůže být ochlazována (nebo ohřívána) proudícím vzduchem. Zároveň odráží tepelné záření zpět do izolace a sama do izolace vyzařuje minimum.** Zářivý přestup tepla na reflexní vrstvě je (oproti nereflexní fólii) snížen na 10% (pro $\varepsilon = 0,1$) nebo až na 2% (pro $\varepsilon = 0,02$). Při opačné orientaci reflexních vrstev ven se výsledky zhorší o vliv proudění vzduchu podél reflexních povrchů.

Chování izolace v extrémních teplotních podmínkách

Pokud nechráněná izolace přenáší velké teplotní rozdíly, bude na jejím teplém okraji citelně vyšší součinitel tepelné vodivosti než na chladném. Pracovní hodnota, se kterou v pracujeme v obvyklém lineárním přiblížení, bude ležet někde uprostřed. Pokud izolaci ochráníme z obou stran reflexní fólií, docílíme nejen toho, že se „lambdy“ v celé tloušťce izolace vyrovnají, ale navíc se výrazně přiblíží k hodnotě nehybného vzduchu. Ukazuje to tab. 2.

rozdílné teploty, $t_1 \rightarrow t_2$	+60 $^\circ\text{C} \rightarrow +25 \text{ }^\circ\text{C}$	-30 $^\circ\text{C} \rightarrow +20 \text{ }^\circ\text{C}$
$\varepsilon_{\text{INT}} = \varepsilon_{\text{EXT}} = 1$	$\lambda = 0,0382 \text{ W/(mK)}$	$\lambda = 0,0333 \text{ W/(mK)}$
$\varepsilon_{\text{INT}} = 1$ a $\varepsilon_{\text{EXT}} = 0,1$ $\varepsilon_{\text{INT}} = 0,1$ a $\varepsilon_{\text{EXT}} = 1$	$\lambda = 0,0313 \text{ W/(mK)}$ $\lambda = 0,0331 \text{ W/(mK)}$	$\lambda = 0,0306 \text{ W/(mK)}$ $\lambda = 0,0285 \text{ W/(mK)}$
$\varepsilon_{\text{INT}} = \varepsilon_{\text{EXT}} = 0,1$	$\lambda = 0,0263 \text{ W/(mK)}$	$\lambda = 0,0258 \text{ W/(mK)}$

Tab. 2: **Hodnoty součinitele tepelné vodivosti chráněné a nechráněné tepelné izolace tloušťky 200 mm při extrémní zátěži a odpovídající intenzity prostupujícího tepelného toku.** V prvním datovém sloupci je znázorněn příklad, kdy pod rozpálenou střešní krytinou extrémně vzroste teplota.